

Munich Personal RePEc Archive

The external trade of the BRICs during 1997-2008. Perspectives

Oehler-Sincai, Iulia Monica

Institute of World Economy

20 August 2009

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/17237/>

MPRA Paper No. 17237, posted 18 Sep 2009 18:14 UTC

Comerțul exterior al țărilor BRIC în perioada 1997-2008. Perspective

Dr. Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI

Abstract

At the beginning of 2001, the experts of the Goldman Sachs Research Group launched a new acronym in the field of world economy: BRIC. This abbreviation represents the group of four countries: Brazil, Russia, India and China and has generated a long list of quantitative, as well as qualitative researches. Among these BRIC researches, only few examine both trade in goods and services, in relation with developed countries. As a result, in order to deepen the analysis in this direction, the present paper focuses on the BRIC's increasing role in the world trade in goods and services during 1997-2008, in comparison with the G-7, starting from a quantitative analysis.

At the level of trade in goods, taking into consideration the export structure, the BRIC countries can be divided into two complementary groups: on the one side, there are China and India, whose exports are dominated by manufactures, on the other side there are Brazil and Russia, with commodities' share in exports surpassing that of manufactures. From the viewpoint of export propensity, Brazil and India are less inclined to export their goods, while China and Russia are prone to export. These features, among other factors, reflect the evolution of trade balance of the analysed countries: India records trade deficits, while China and Russia, and to a lesser extent Brazil, have large trade surpluses.

Among the BRIC countries, China recorded the biggest "leap" of its share in world trade: from circa 3% in 1997, to approximately 8% in 2008. BRIC's share in global trade in goods grew from 6% in 1997, to about 13% in 2008, bringing down the difference between its share and G-7's share from circa 41 percentage points in 1997 to 24 percentage points in 2008.

In the field of services, China is the main exporter and importer among the BRIC countries. Nevertheless, it records large trade deficits, and services continue to have a small share in its trade. This characteristic is valid for Russia and Brazil as well. By contrast, in India's case, services have a share of about 37% in its total exports (goods plus services) and 24% in its total imports, these shares being even above those recorded by the USA.

BRIC's share in global trade in services grew from 5% in 1997, to about 10% in 2008, bringing down the difference between its share and G-7's share from circa 45 percentage points in 1997 to 31 percentage points in 2008.

Putting face to face the results recorded by the BRIC countries in trade in goods and those recorded in trade in services, it is obvious that China, Brazil and Russia are more competitive in trade in goods than in trade in services, while India is the most competitive emergent country in trade in services. The FDI structure in these countries, determined by their investment attractiveness, has played a major role in this evolution.

Concerning the actual economic and financial crisis, its impact on the BRIC countries in terms of trade is not dramatic. Nevertheless, the aid packages adopted by these countries underline a change of strategy and orientation with accent on the internal market.

The value-added of this empirical analysis to the existent ones is the comparative approach of trade in goods and trade in services of Brazil, Russia, India and China, at the aggregate level. At the same time, it underlines the BRIC's increasing role in the world trade in goods and services during 1997-2008, in comparison with the G-7, starting from a quantitative analysis.

Key words: BRIC; trade in goods; trade in services; normalized trade balance; foreign direct investment (FDI)

JEL classification: F1

Introducere

La sfârșitul anului 2001, experții diviziei de cercetare a grupului Goldman Sachs lansau un nou acronim în domeniul economiei mondiale: BRIC. Abrevierea reprezintă ansamblul de țări format din: Brazilia, Rusia, India și China. La acea dată, gruparea nu avea un caracter oficial, însă, după prima reuniune la nivel înalt de la Ekaterinburg din 16 iunie 2009¹ și semnalele transmise reciproc de liderii celor mai puternice patru economii emergente, putem afirma că grupul BRIC este deja instituționalizat.

Analizele economice recente pun accentul pe evoluția PIB-ului celor patru țări BRIC, comparativ cu PIB-ul țărilor G-7, indicând, spre exemplu, că economia Indiei o poate depăși pe cea a Japoniei până în 2032, iar economia Chinei pe cea a SUA până în 2041. Potrivit specialiștilor Goldman Sachs, la nivelul anilor 2050, principalele puteri ale lumii ar putea fi: China, SUA, India, Brazilia și Rusia, iar PIB-ul grupului BRIC va depăși PIB-ul cumulativ al economiilor G-7. Totuși, primul pas pe această cale îl reprezintă depășirea crizei economico-financiare actuale. Și nu trebuie uitat că cele mai avansate economii emergente se confruntă cu o serie de alte probleme, precum: polarizarea societății în bogați și săraci, corupție, degradarea mediului, poluare.

Deși grupul BRIC poate fi analizat din multiple perspective, în această lucrare ne propunem să ne concentrăm asupra rolului jucat de BRIC în comerțul mondial cu bunuri și servicii, pornind de la o analiză cantitativă.

1. Comerțul cu bunuri al țărilor BRIC în perioada 1997-2008

Câteva clarificări

Ținând cont de structura exporturilor, economiile BRIC pot fi clasificate în două subgrupuri complementare: la un pol, China și India, cu exporturi dominate de produse prelucrate (peste 90% în cazul Chinei și peste 60% în cazul Indiei), iar la celălalt pol, Brazilia și Rusia, cu exporturi dominate de produse de bază (peste 50% în cazul Braziliei și peste 80% în cazul Rusiei). Fluctuațiile puternice ale prețurilor produselor de bază, în special boomul fără precedent înregistrat în perioada 2003-2008, se reflectă și asupra volumului valoric al schimburilor comerciale, ceea ce explică în mare parte evoluția exporturilor Braziliei și în special ale Rusiei, dar și evoluția importurilor Chinei, mare consumatoare de resurse naturale.

Din punct de vedere al înclinației spre export, grupul BRIC poate fi din nou împărțit în două subgrupuri: pe de o parte, economii cu o înclinație slabă spre export (Brazilia și India, cu o pondere a exporturilor în PIB de circa 15%), iar pe de altă parte, economii cu o puternică înclinație spre export (China, cu un raport exporturi/PIB de aproape 40% și Rusia, cu o pondere a exporturilor în PIB de aproape 30%).

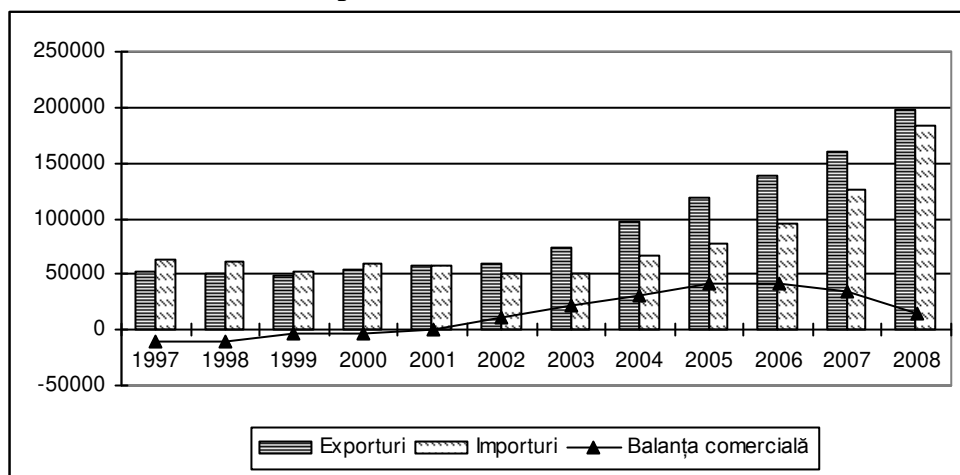
BRIC: Evoluția exporturilor, importurilor și a balanței comerciale în perioada 1997-2008²

Comerțul Braziliei în perioada 1997-2002 se caracterizează prin creșteri și descreșteri succesive ale exporturilor și ale importurilor și o balanță comercială deficitară până în 2001. În schimb, începând din 2003, exporturile și importurile au un trend crescător, iar balanța comercială se menține excedentară. Exporturile depășesc pentru prima dată pragul de 100 miliarde dolari în 2005, iar importurile în 2007. Din 2006, ritmul de creștere a importurilor este mai mare decât cel al exporturilor, ceea ce se reflectă asupra balanței comerciale, în sensul scăderii treptate a excedentului comercial (**graficul 1**).

¹ http://www.kremlin.ru/eng/events/details/2009/06/16_218005.shtml

² Volumul valoric al exporturilor este exprimat în dolari, f.o.b., iar cel al importurilor în dolari, c.i.f.

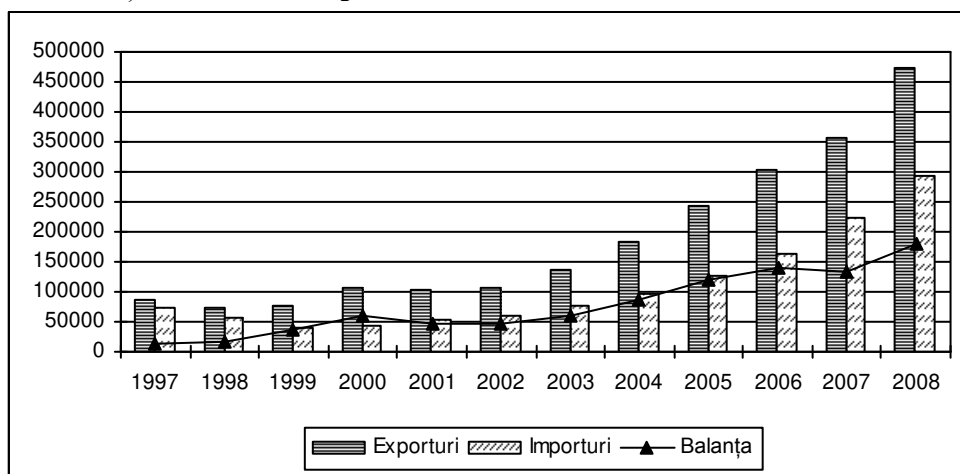
Graficul 1: Comerțul exterior cu bunuri al Braziliei – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

Surse: WTO (2008 și 2009).

În cazul **Federației Ruse**, ca și în cel al Braziliei, perioada 1997-2002 se caracterizează prin creșteri și descreșteri succesive ale exporturilor și ale importurilor, după care se remarcă un trend crescător al acestora. Totuși, spre deosebire de Brazilia, balanța comercială a Rusiei s-a menținut excedentară în întreaga perioadă analizată, cu excedente în creștere după 2002 (numai în 2007 se remarcă o ușoară diminuare a excedentului comercial). În general, ritmul de creștere a exporturilor a fost mai ridicat decât cel al importurilor (**graficul 2**). Exporturile Federației Ruse au depășit pentru prima dată pragul de 100 miliarde dolari în 2000, iar importurile în 2005.

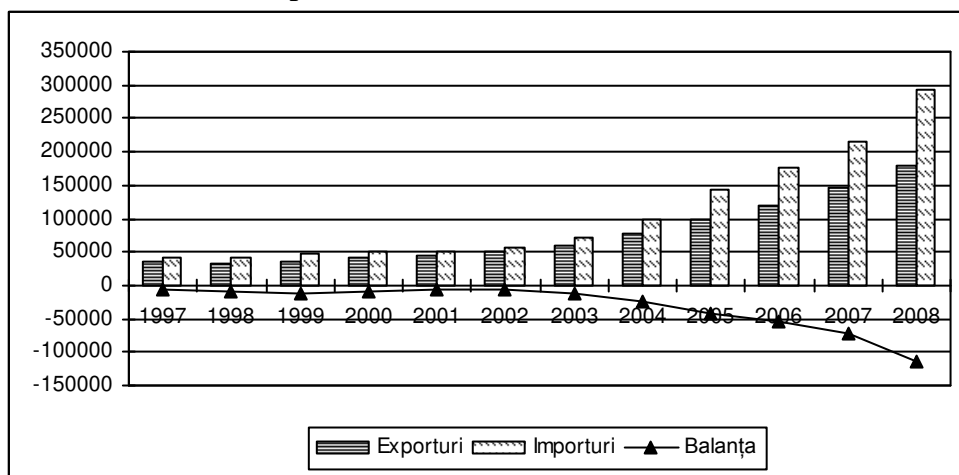
Graficul 2: Comerțul exterior cu bunuri al Federației Ruse – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

Surse: WTO (2008 și 2009).

Exporturile și importurile **Indiei** au înregistrat un trend puternic crescător în perioada 1997-2008. Totuși, nivelul de pornire a fost unul foarte redus. În 1997, exporturile Indiei reprezentau numai 20% din cele ale Chinei, 40% din cele ale Rusiei și 66% din cele ale Braziliei, ponderile aferente importurilor fiind de 30%, 56% și, respectiv 65%. Balanța comercială a fost deficitară în întreaga perioadă 1997-2008, cu un deficit în creștere, ritmul de creștere a importurilor fiind cu mult peste cel al exporturilor (**graficul 3**). Exporturile Indiei au depășit pentru prima dată pragul de 100 miliarde dolari în 2006, iar importurile în 2005.

Graficul 3: Comerțul exterior cu bunuri al Indiei – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

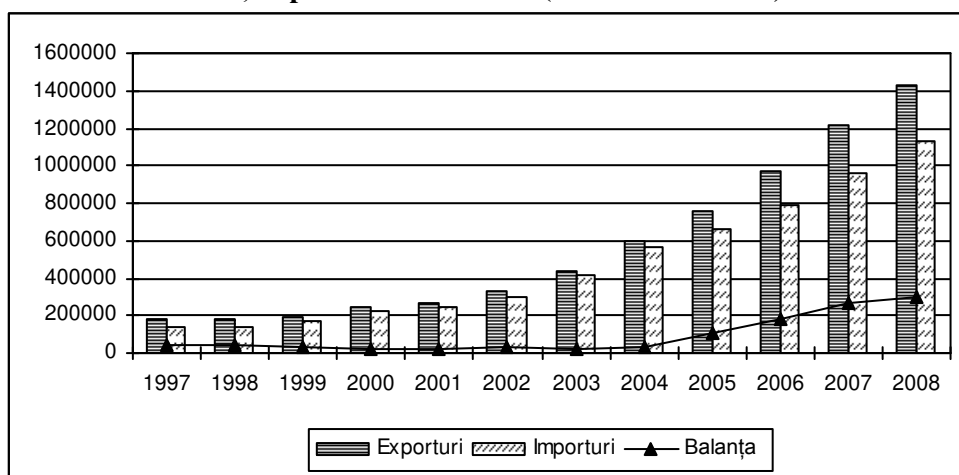

Surse: WTO (2008 și 2009).

În ultimii 20 de ani, **China** a avut o evoluție spectaculoasă în ceea ce privește creșterea economică, dezvoltarea infrastructurii și atragerea de investiții străine directe (ISD), ceea ce s-a reflectat pozitiv și asupra comerțului său exterior. În 1997, exporturile Chinei depășeau deja nivelul de 180 miliarde dolari, iar importurile treceau de 140 miliarde dolari.

Exporturile Chinei au crescut în perioada 1997-2008 de 7,8 ori (comparativ cu cele: ale Rusiei de 5,3 ori, ale Indiei de 5,1 ori și ale Braziliei de 3,8 ori), în timp ce importurile sale s-au majorat de aproape 8 ori (în comparație cu cele: ale Indiei de 7 ori, ale Federației Ruse de circa 4 ori și ale Braziliei de 2,9 ori). Atât exporturile, cât și importurile au înregistrat un trend crescător în perioada analizată, iar excedentul balanței comerciale a depășit pragul de 100 miliarde dolari în 2005, de atunci crescând de la an la an, ajungând la 295 miliarde dolari în 2008 (devansând Germania și înregistrând cel mai mare excedent comercial din lume) (**graficul 4**).

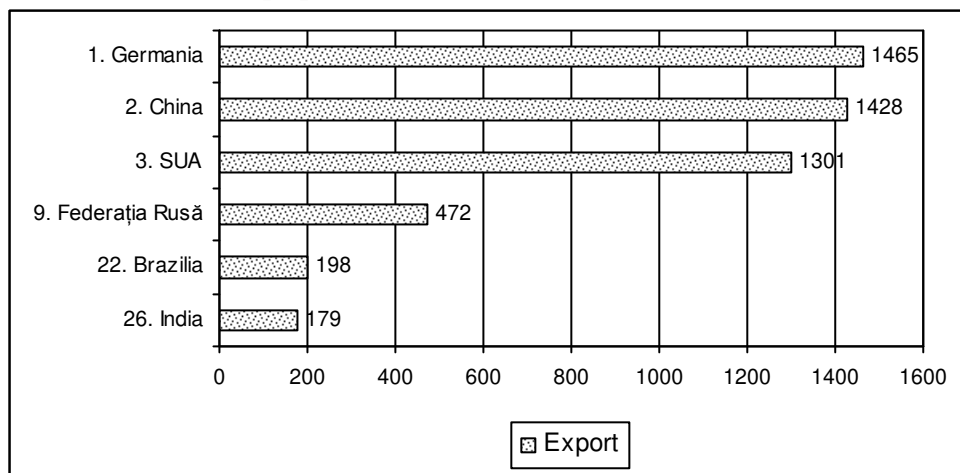
Graficul 4: Comerțul exterior cu bunuri al Chinei – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

Surse: WTO (2008 și 2009).

În 2004, exporturile Chinei le-au depășit pentru prima dată pe cele ale Japoniei, iar în 2007 pe cele ale SUA, în prezent fiind ocupanta locului 2 în ierarhia principalilor exportatori pe plan mondial, după Germania (**graficul 5**). China este al treilea mare importator mondial, după SUA și Germania. În comerțul internațional cu bunuri (export plus import), China ocupă poziția a treia (după SUA și Germania) (**graficul 6**).

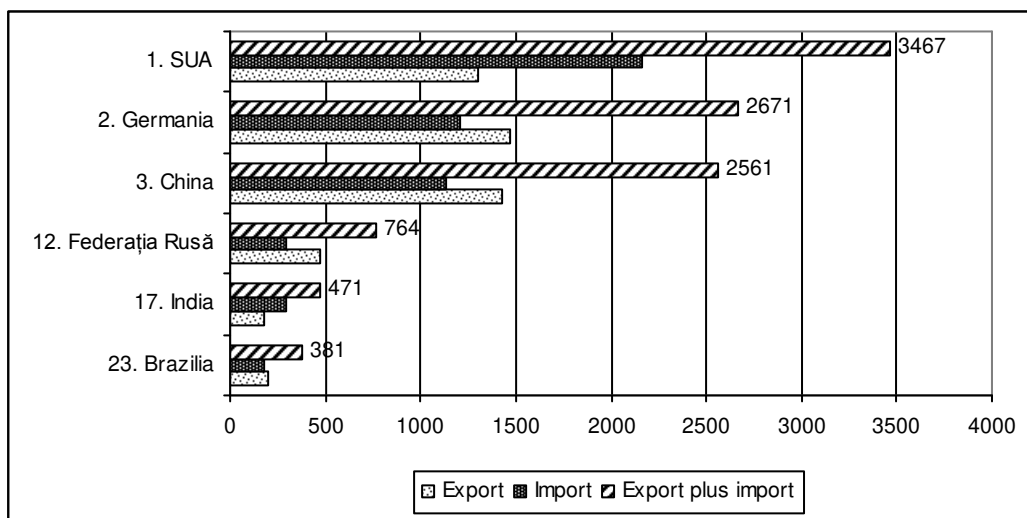
Graficul 5: Pozițiile ocupate de țările BRIC în ierarhia principalilor exportatori de bunuri pe plan mondial, în 2008 (în miliarde dolari)

Notă: În cazul UE, s-au luat în calcul exporturile cumulate, extra- și intra-UE, iar în cazul Hong Kongului-China și al Singaporelui, s-a ținut cont de exporturile totale (exporturi plus reexporturi) și de importurile reținute (importuri minus reexporturi).

Sursa: WTO (2009).

Graficul 6: Pozițiile ocupate de țările BRIC în comerțul internațional cu bunuri, în 2008 (în miliarde dolari)

Notă: În cazul UE, s-au luat în calcul exporturile cumulate, extra- și intra-UE, iar în cazul Hong Kongului-China și al Singaporelui, s-a ținut cont de exporturile totale (exporturi plus reexporturi) și de importurile reținute (importuri minus reexporturi).

Sursa: WTO (2009).

Balanța comercială normalizată

Balanța comercială normalizată a unei țări se calculează ca raport între exporturile nete și valoarea totală a schimburilor comerciale ale țării analizate (putând fi, însă, calculată și pe grupe de produse):

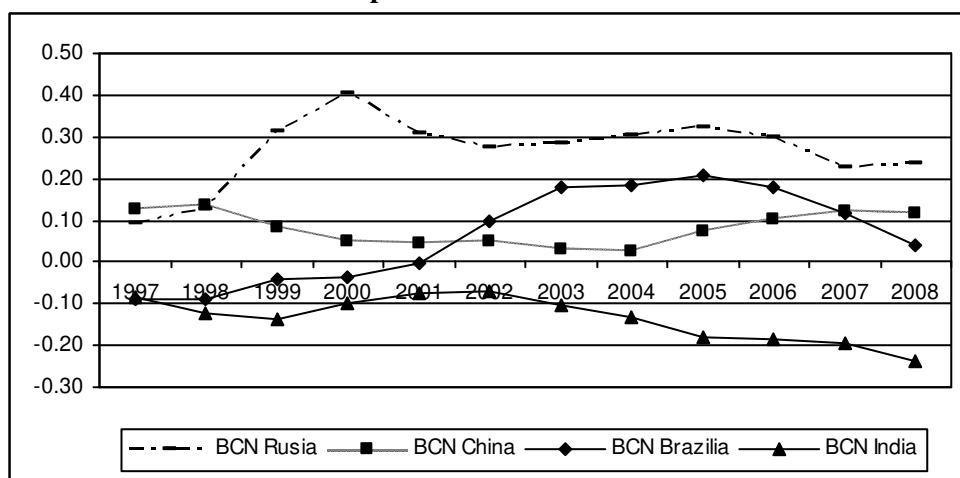
$$\frac{X - M}{X + M}$$

Este un indicator orientativ al avantajului comparativ al unei țări (sau al performanței comerțului) și poate lua valori cuprinse în intervalul $[-1;1]$, -1 indicând absența avantajului

comparativ, iar +1 un avantaj comparativ complet. Indicatorul reflectă și semnul balanței comerciale (plus: balanța este excedentară, minus: este deficitară). Totuși, acest indicator trebuie interpretat cu atenție, deoarece, pe de o parte, factorii care se repercutează asupra balanței comerciale a unei țări sunt complecși, iar pe de altă parte, țările care recurg masiv la reexporturi sau cele cu o valoare ridicată atât a exporturilor, cât și a importurilor (spre exemplu, China) sunt dezavantajate.

Cazurile clare sunt cel al Rusiei și cel al Indiei. Rusia, a cărei balanță comercială normalizată variază, în general, între 0,2-0,4, dispune de un avantaj comparativ evident între țările analizate. Din contră, India înregistrează valori negative ale balanței comerciale normalizate în întreaga perioadă (reflectând o balanță comercială deficitară), cu valori cuprinse între -0,1 și -0,3 (**graficul 7**).

Graficul 7: Balanța comercială normalizată a Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei, în perioada 1997-2008

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

Ritmul de creștere a volumului valoric al exporturilor și al importurilor țărilor BRIC în perioada 2000-2008

Schimburile comerciale internaționale au înregistrat o creștere continuă în perioada 2000-2008, cu excepția anului 2001. În 2001, prăbușirea companiilor „punct.com” (cu activități pe Internet) și criza întregului sector al tehnologiei informației după boomul speculativ din 1998-2000, atentatele teroriste de la 11 septembrie din SUA, toate au afectat încrederea investitorilor și a consumatorilor, activitatea bursieră și investițiile, ceea ce s-a repercutat și asupra exporturilor și importurilor mondiale. Exporturile mondiale au scăzut cu aproximativ 4%.

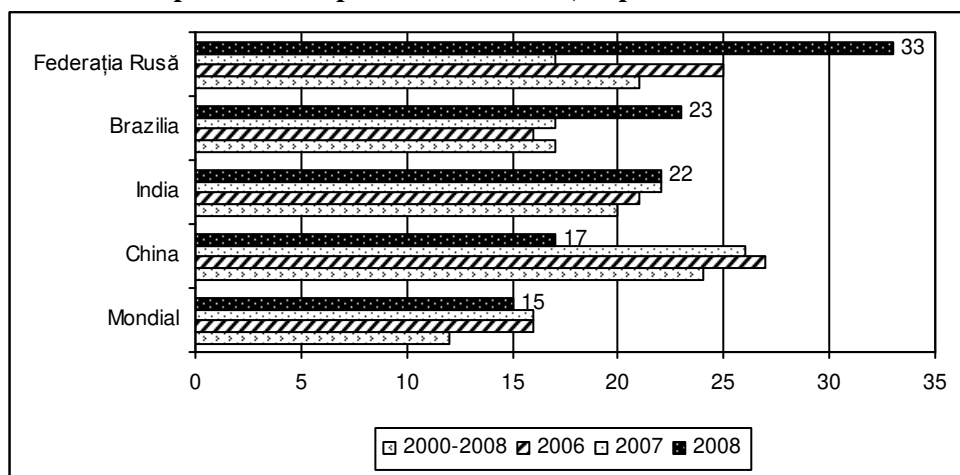
Țările BRIC au resimțit aceste evoluții globale în mod diferit. Exporturile Chinei, Braziliei și Indiei au crescut în 2001, comparativ cu 2000, deși într-un ritm mult mai lent (cu 6,8%, 5,7% și, respectiv, 2,3%), în timp ce exporturile Federației Ruse au scăzut cu 3,5%, în principal datorită evoluției prețurilor la combustibili. Importurile Chinei au crescut cu 8,2% (ritm de creștere cu mult sub nivelurile anterioare), iar cele ale Rusiei cu 20,4%. Importurile Braziliei au scăzut cu 0,7%, iar cele ale Indiei cu 2,2%. Exporturile și importurile Braziliei au scăzut în continuare și în 2002, spre deosebire de China, India și Rusia, ale căror schimburi comerciale s-au redresat rapid.

În intervalul 2000-2008, exporturile Chinei au crescut cu 24%, cele ale Federației Ruse cu 21%, cele ale Indiei cu 20%, iar cele ale Braziliei cu 17% (deci peste ritmul de 12% înregistrat la nivel mondial). În schimb, importurile Rusiei au crescut cu 26%, ale Indiei cu

24%, ale Chinei cu 22%, iar ale Braziliei cu 15% (peste ritmul de creștere al importurilor la nivel mondial).

La nivelul anului 2008, ritmul de creștere a exporturilor Chinei (de 17%) a fost devansat de cel al exporturilor Federației Ruse (33%), Braziliei (23%) și Indiei (22%) (**graficul 8**), totuși, nu trebuie să omitem faptul că, în 2008, exporturile Chinei au fost de 3 ori mai mari decât cele ale Rusiei, de 7 ori mai mari decât cele ale Braziliei și de aproape 8 ori mai mari decât cele ale Indiei.

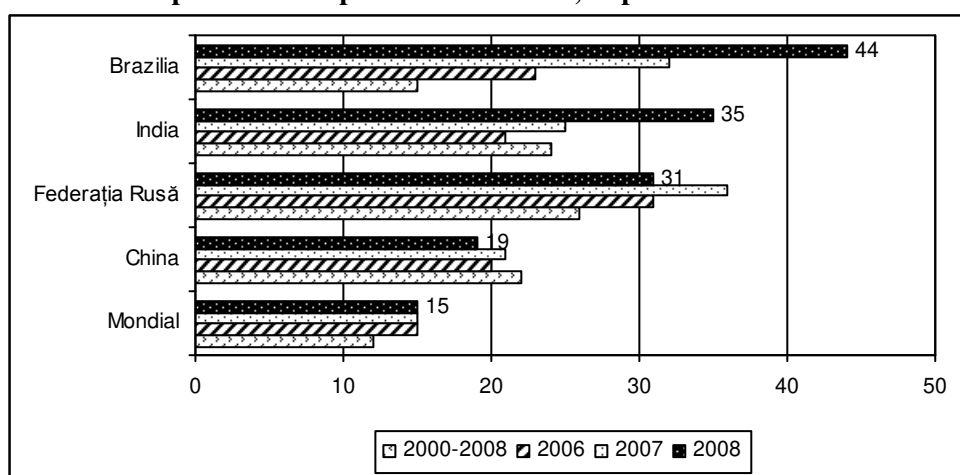
Graficul 8: Ritmurile de creștere a exporturilor Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei, comparativ cu exporturile mondiale, în perioada 2000-2008

Sursa: WTO (2009).

Similar, în 2008, ritmul de creștere a importurilor Chinei (de 19%) a fost inferior celui al importurilor Braziliei (44%), Indiei (35%) și Federației Ruse (31%) (**graficul 9**), însă, din nou, trebuie subliniat că importurile Chinei au fost de aproape 4 ori mai mari decât cele ale Rusiei și, respectiv, Indiei și de peste 6 ori mai mari decât ale Braziliei.

Graficul 9: Ritmurile de creștere a importurilor Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei, comparativ cu importurile mondiale, în perioada 2000-2008

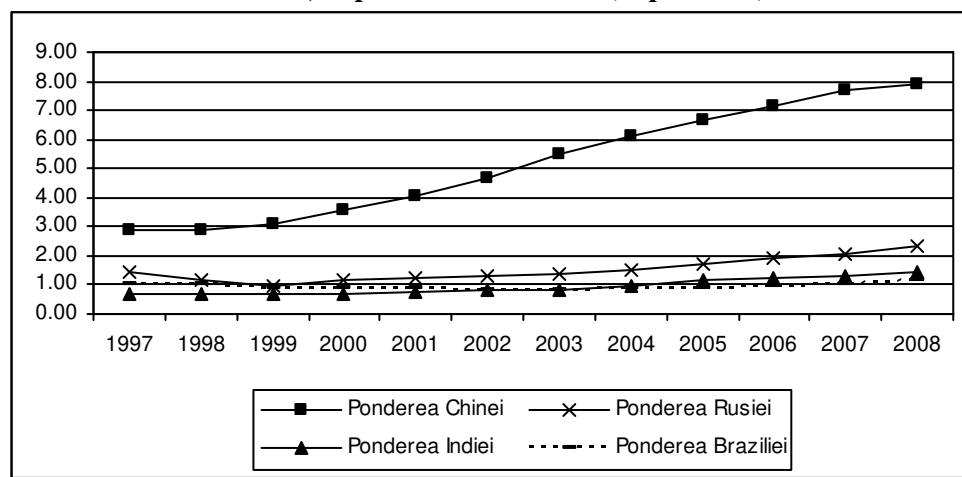

Sursa: WTO (2009).

Succint comentariu privind evoluția ponderii țărilor BRIC în comerțul mondial cu bunuri³

Dintre țările BRIC, China a înregistrat cel mai mare „salt” al ponderii sale în comerțul internațional cu bunuri. De la o pondere de circa 3% în 1997, a ajuns la aproape 8% în 2008. În schimb, evoluțiile Rusiei, Indiei și Braziliei nu au fost spectaculoase. În 2008, ponderea Federației Ruse în comerțul internațional a depășit doar pragul de 2%, în timp ce ponderile Indiei și Braziliei se mențin sub acest nivel (**graficul 10**).

Graficul 10: Evoluția ponderii Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei în comerțul mondial cu bunuri, în perioada 1997-2008 (în procente)

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

Ponderea Chinei în exporturile mondiale de bunuri se apropie chiar de 9%, iar ponderea Federației Ruse este de circa 3%. Brazilia și India au ponderi de 1,2 și, respectiv, 1,1% din exporturile mondiale. În importurile mondiale, China are o pondere de aproape 7%, Federația Rusă și India de 1,8%, iar Brazilia de 1,1%.

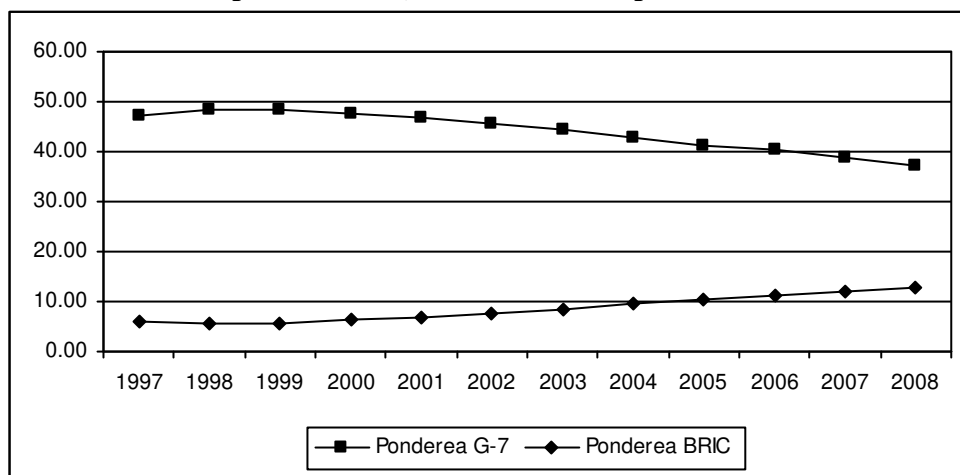
Este interesant de notat faptul că Brazilia, China și Rusia au o pondere însemnată în comerțul regiunii din care fac parte. Astfel, comerțul total al Braziliei reprezintă în 2008 circa 32% din comerțul total al Americii Centrale și de Sud (în creștere cu 1,8 puncte procentuale comparativ cu ponderea deținută în 2007), cel al Chinei aproape 30% din comerțul total al Asiei (în creștere cu 2,4 puncte procentuale față de 2007), în vreme ce comerțul Rusiei peste 64% din comerțul Comunității Statelor Independente (CSI) (în scădere cu 1,3 puncte procentuale față de 2007). În schimb, India are o pondere de sub 6% din comerțul cu bunuri al Asiei (în creștere cu 1 punct procentual față de 2007).

Comparativ cu G-7,⁴ ponderea grupului BRIC în comerțul internațional cu bunuri este încă sub ponderea G-7, însă înregistrează un trend crescător: de la 6% în 1997, la 12,8 în 2008. Dacă în 1997, diferența dintre ponderile celor două grupuri în comerțul mondial era de 41,2 puncte procentuale, în 2008 aceasta scăzuse la 24,2 puncte procentuale (**graficul 11**).

³ Datele statistice referitoare la comerțul internațional cu bunuri includ și importurile pentru reexport.

⁴ Grupul principalelor țări industrializate ale lumii: Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie, SUA. Totuși, dominanța acestui grup este în scădere, în favoarea altor grupuri, spre exemplu G-20 (Africa de Sud, Arabia Saudită, Argentina, Australia, Brazilia, Canada, China, Coreea de Sud, Franța, Germania, India, Indonezia, Italia, Japonia, Marea Britanie, Mexic, Rusia, SUA, Turcia, alături de UE, reprezentate de miniștrii de finanțe și guvernatorii băncilor centrale din cele 19 țări, UE fiind reprezentată de președintele Consiliului de Miniștri și de Banca Centrală Europeană).

Graficul 11: Ponderea grupului BRIC în comerțul mondial cu bunuri, comparativ cu ponderea G-7, în 1997-2008 (în procente)

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

În 2008, grupul țărilor BRIC reprezenta peste 14% din exporturile mondiale și 11,6% din importurile mondiale. Comparativ, la nivel mondial, grupul tuturor țărilor în dezvoltare avea o pondere de 37% din exporturi⁵ și 33% din importuri, grupul țărilor ASEAN⁶, 6% din exporturi și 5,7% din importuri.

Orientarea geografică a fluxurilor comerciale ale țărilor BRIC

Legat de orientarea geografică a fluxurilor comerciale ale Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei, pot fi observate următoarele aspecte (Eurostat, 2008):

- Pentru Brazilia, principalii patru parteneri comerciali la nivelul anului 2007 au reprezentat cumulativ aproximativ 58% din schimburile sale comerciale totale: UE (23,5%), SUA (16,9%), China (9,2%) și Argentina (8,3%); schimburile cu Rusia au fost de sub 2%, iar cele cu India sub 1%;
- Rusia a avut drept principali parteneri comerciali: UE (52,4%), China (8,1%), Ucraina (5,1%) și Turcia (4,4%), cu o pondere cumulată de 70% din schimburile sale totale; schimburile comerciale cu SUA au constituit numai 4,3% din schimburile sale totale, iar schimburile cu India, ca și cele cu Brazilia, sub 1%;
- În cazul Chinei, principalii săi parteneri comerciali au fost în 2007: UE (17,3%), SUA (15%), Japonia (11,4%), Hong Kong-China (10,1%), aceștia reprezentând cumulativ aproape 54% din schimburile comerciale totale ale Chinei; schimburile comerciale cu Rusia au avut o pondere de numai 2,3%, iar cele cu India, similar celor cu Brazilia, de sub 2% din schimburile sale totale;
- India a avut drept principali parteneri comerciali în 2007: UE (19,5%), SUA (10,7%), China (9,8%) și Emiratele Arabe Unite (5%), cu o pondere cumulată de 45% din schimburile totale; schimburile comerciale cu Rusia au avut o pondere de 1,3% din schimburile totale ale Indiei, iar cele cu Brazilia de 0,8%.

Prin urmare, UE este principalul partener comercial al țărilor BRIC. China joacă un rol însemnat în schimburile comerciale ale Braziliei, Federației Ruse și Indiei, în schimb dependența sa comercială de cele trei țări este scăzută.

⁵ Incluzând în schimburile comerciale internaționale totale comerțul extra- și intra-UE.

⁶ Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est: Brunei Darussalam, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailanda, Vietnam.

Perspectivile comerțului internațional cu bunuri, pornind de la situația din 2008

Turbulențele de pe piețele financiare și de credit globale, care s-au manifestat încă de la mijlocul anului 2007 în țările dezvoltate și au escaladat în septembrie 2008, s-au extins și în sfera economiei reale. Producția și comerțul au încetinit încă din primele trei trimestre ale anului 2008 și chiar au scăzut în trimestrul patru, mai întâi în țările dezvoltate, iar apoi și în țări în dezvoltare. Producția mondială exprimată prin PIB a crescut cu numai 1,7% în 2008, față de 3,5% în 2007. Volumul comerțului internațional a crescut cu 2% în 2008, comparativ cu o creștere de 6% înregistrată în 2007. Situația s-a agravat în 2009.

În prima jumătate a anului 2008, creșterea economică a continuat în toate regiunile. Țările exportatoare de combustibili au fost avantajate de prețurilor record la țiței și gaz. În semestrul al doilea din 2008 și prima parte a anului 2009, creșterea a încetinit, mai întâi în SUA și alte țări dezvoltate, apoi și în țările în dezvoltare, inclusiv în țările BRIC.

Teoria „decuplării” economiilor emergente de țările dezvoltate, argumentată de experți prin creșterea ponderii țărilor în dezvoltare în comerțul mondial și diversificarea repartiției geografice a fluxurilor comerciale internaționale a fost contrazisă de criza „sincronizată” la nivel global.

Scăderea schimburilor comerciale de la sfârșitul anului 2008 și începutul anului 2009 a fost mai accentuată decât cele anterioare, iar aceasta se datorează mai multor factori, care vor genera efecte pe tot parcursul acestui an.

Un prim factor este diminuarea „sincronizată” a cererii, în toate regiunile lumii.

Un al doilea factor este sporirea producției internaționale gestionate de societățile transnaționale (*supply chain*) în comerțul total. Diminuarea sau majorarea comerțului nu depinde numai de schimburile comerciale dintre țara producătoare și țara consumatoare; părțile componente trec mai multe frontiere în procesul de producție, până la obținerea produsului finit. Iar în statisticile de comerț exterior nu se ține cont numai de valoarea adăugată a produselor comercializate.

În al treilea rând, restrângerea accesului la credite s-a repercutat și asupra schimburilor comerciale internaționale, de vreme ce se estimează că peste 90% din tranzacțiile comerciale implică o formă de credit (în special pe termen scurt), asigurare sau garanție.⁷

În al patrulea rând, tendințele protecționiste s-au accentuat. Iar *în al cincilea rând*, boomul prețurilor materiilor prime din 2003-2008 a luat sfârșit odată cu criza economico-financiară, scăderea cererii globale determinând diminuarea prețurilor produselor de bază, deci și a volumului valoric al comerțului cu astfel de produse.

Performanța exporturilor țărilor BRIC nu a fost imediat afectată de reducerea cererii principalilor parteneri comerciali, deoarece, în medie, contractele de export se întind pe o perioadă de două-trei trimestre. Încetinirea ritmului de creștere a exporturilor – vizibilă în trimestrul al patrulea din 2008 – s-a făcut puternic simțită abia în prima jumătate a anului 2009. Și restrângerea finanțării comerțului s-a reflectat negativ asupra fluxurilor comerciale ale economiilor BRIC, după cum și frânarea investițiilor străine directe (ISD) a influențat, în sensul diminuării, exporturile și importurile.

Organizații internaționale, precum Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică prognozează pentru 2010 ieșirea din recesiune a economiilor dezvoltate, care sunt principalii parteneri comerciali ai țărilor BRIC. Prin urmare, după scăderea schimburilor comerciale înregistrată de Brazilia, Rusia, India și China din trimestrul IV 2008 și accentuarea acesteia în 2009, vom asista la o redresare a

⁷ World Trade Organization (2008), International Trade Statistics 2008, Geneva.

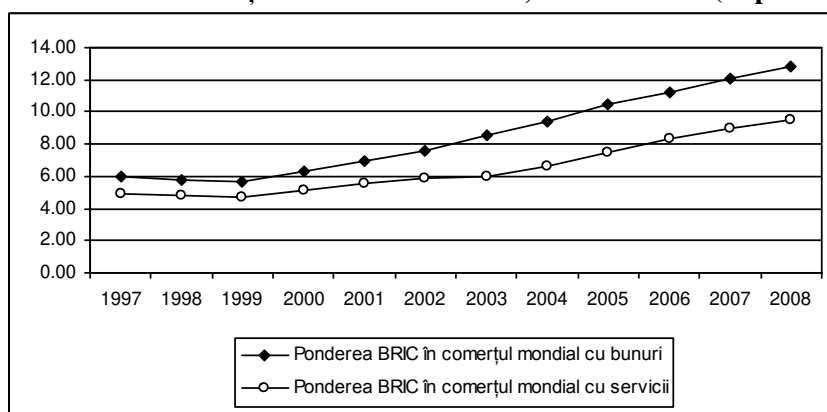
comerțului țărilor BRIC. Totuși, pachetele de măsuri anti-criză adoptate de țările BRIC⁸ indică o schimbare de strategie și orientare politică, spre exemplu China punând pentru prima dată accentul pe piața internă și stimularea consumului intern.

2. Comerțul cu servicii al țărilor BRIC în perioada 1997-2008

Comparând comerțul cu servicii al țărilor BRIC cu cel cu bunuri, în perioada 1997-2008, se evidențiază mai multe caracteristici.

La nivel de grup, ponderea țărilor analizate în comerțul internațional cu servicii este inferioară ponderii acestora în comerțul internațional cu bunuri (**graficul 12**).

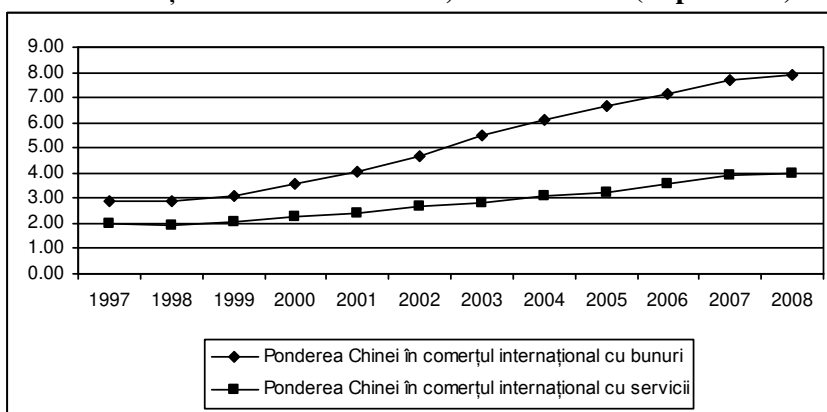
Graficul 12: Ponderea grupului BRIC în comerțul mondial cu bunuri, comparativ cu ponderea sa în comerțul mondial cu servicii, în 1997-2008 (în procente)

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

Afirmația anterioară se menține și la nivelul Braziliei, Rusiei și Chinei (**graficul 13**), însă ponderea Indiei în comerțul internațional cu servicii a depășit ponderea sa în comerțul internațional cu bunuri în toată perioada 1997-2008, tendință care s-a accentuat după 2005 (**graficul 14**).

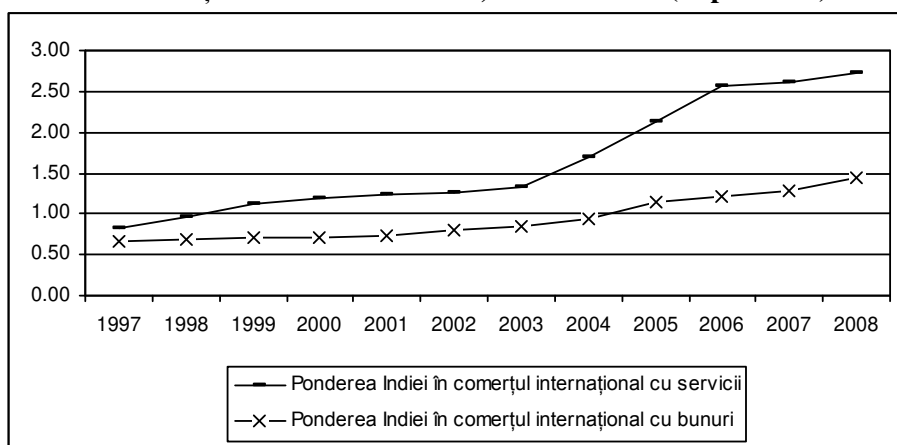
Graficul 13: Ponderea Chinei în comerțul mondial cu bunuri, comparativ cu ponderea sa în comerțul mondial cu servicii, în 1997-2008 (în procente)

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

⁸ Între economiile emergente, cel mai consistent pachet de măsuri stimulative a fost lansat de China. În data de 9 noiembrie 2008, Consiliul de Stat a adoptat un pachet de stimulente economice în valoare de 4.000 miliarde yuani sau 586 miliarde dolari pentru 2009-2010 – cel mare sprijin financiar acordat vreodată de guvernul chinez.

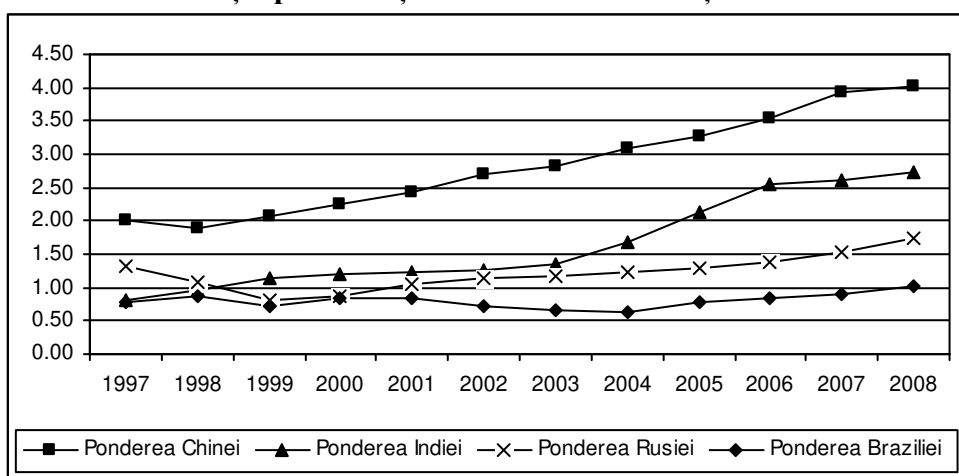
Graficul 14: Ponderea Indiei în comerțul mondial cu bunuri, comparativ cu ponderea sa în comerțul mondial cu servicii, în 1997-2008 (în procente)

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

Totuși, trebuie remarcată tendința de creștere a ponderii fiecărei țări BRIC în comerțul internațional cu servicii (**graficul 15**).

Graficul 15: Evoluția ponderii țărilor BRIC în comerțul mondial cu servicii

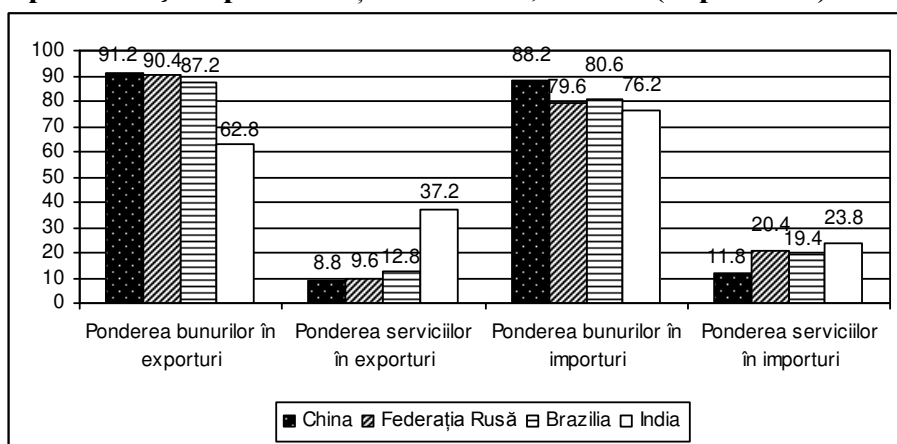

Surse: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

Serviciile continuă să dețină o pondere scăzută în exporturile și importurile Chinei, Rusiei și Braziliei, această trăsătură fiind mai pronunțată la export decât la import (**graficul 16**). În schimb, în cazul Indiei, serviciile dețin o pondere de 37,2% din exporturi și 23,8% din importuri, ponderi mai mari chiar decât cele înregistrate la nivelul SUA – care dețin cea mai mare piață integrată a serviciilor la nivel mondial (unde serviciile au o pondere de 28,6% din exporturi și 14,4% din importuri).⁹

⁹ Totuși, continuând exercițiul comparațiilor, în cazul Marii Britanii, exporturile dețin circa 38,2% din exporturi și 23,9% din importuri, ponderi mai mari decât cele înregistrate la nivelul Indiei.

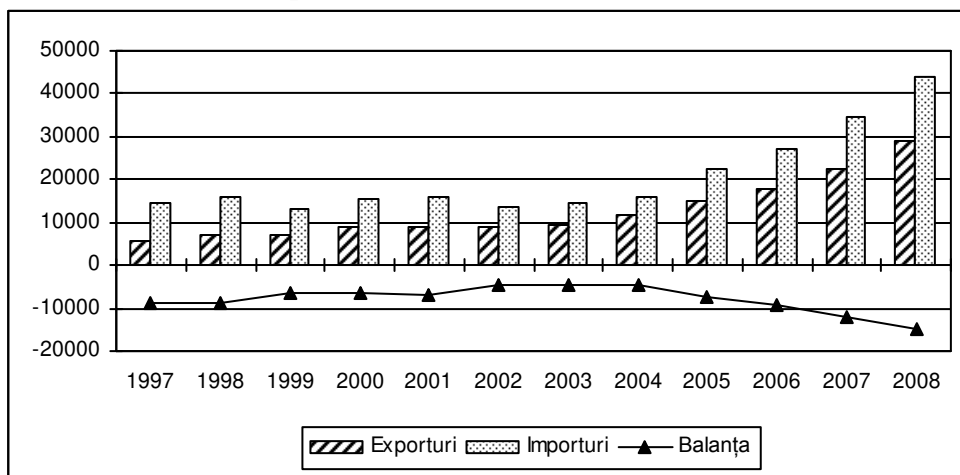
Graficul 16: Ponderea bunurilor, comparativ cu ponderea serviciilor, în exporturile și importurile țărilor BRIC, în 2008 (în procente)

Sursa: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2009).

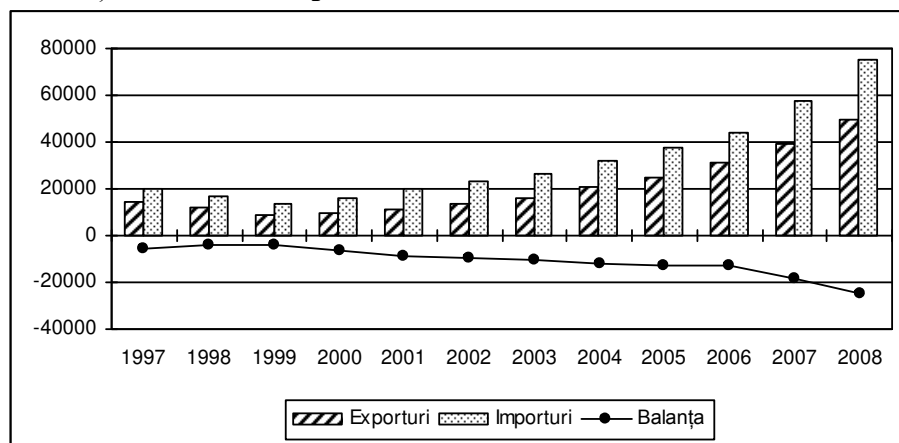
India este singura țară din cele patru cu o balanță a comerțului cu servicii excedentară după 2004, cu un excedent de circa 15 miliarde dolari în 2008, în timp ce la nivelul comerțului cu bunuri, era singura țară din grupul BRIC cu o balanță deficitară, cu un deficit în creștere, care a ajuns la 113 miliarde dolari în 2008. În schimb, Brazilia, Rusia și China au înregistrat numai deficite în intervalul 1997-2008, deficitele fiind în creștere și ajungând în 2008 la 15 miliarde dolari în cazul Braziliei și al Chinei și la 25 miliarde dolari în cazul Rusiei (graficele 17-20).

Graficul 17: Comerțul exterior cu servicii al Braziliei – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

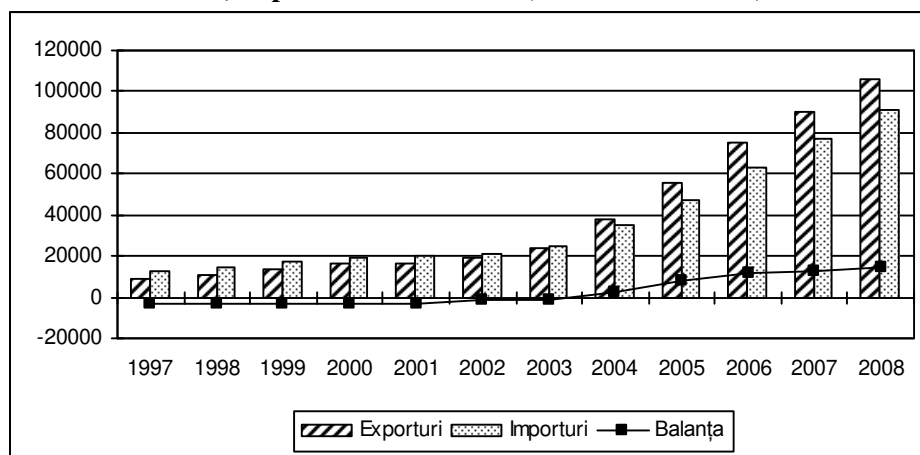
Surse: WTO (2008 și 2009).

Graficul 18: Comerțul exterior cu servicii al Federației Ruse – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

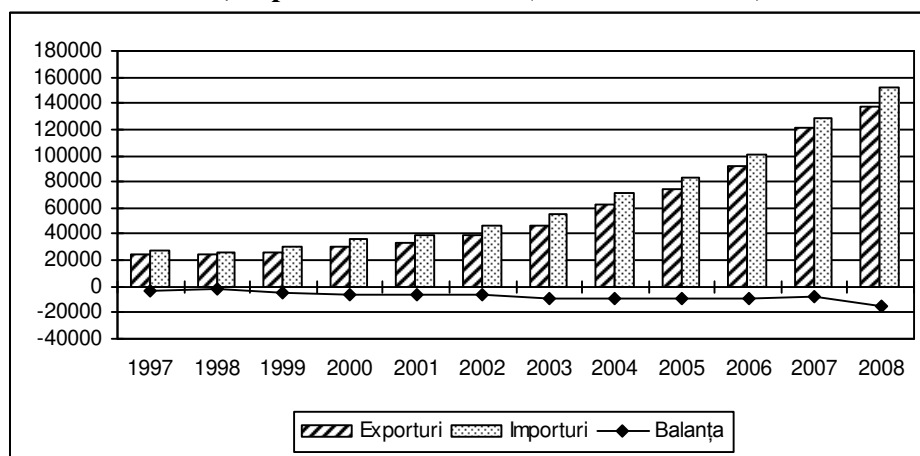
Surse: WTO (2008 și 2009).

Graficul 19: Comerțul exterior cu servicii al Indiei– exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

Surse: WTO (2008 și 2009).

Graficul 20: Comerțul exterior cu servicii al Chinei – exporturi, importuri, balanță comercială, în perioada 1997-2008 (în milioane dolari)

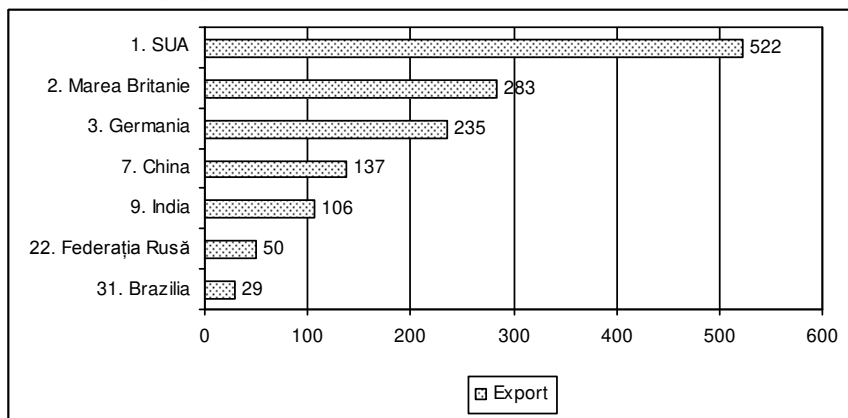
Surse: WTO (2008 și 2009).

Ca și în cazul comerțului cu bunuri, China este principalul exportator și importator de servicii din grupul BRIC. Pe plan mondial, în 2008, aceasta ocupa locul 7 în ierarhia

principalilor exportatori de servicii (**graficul 21**), în timp ce India era al 9-lea mare exportator.

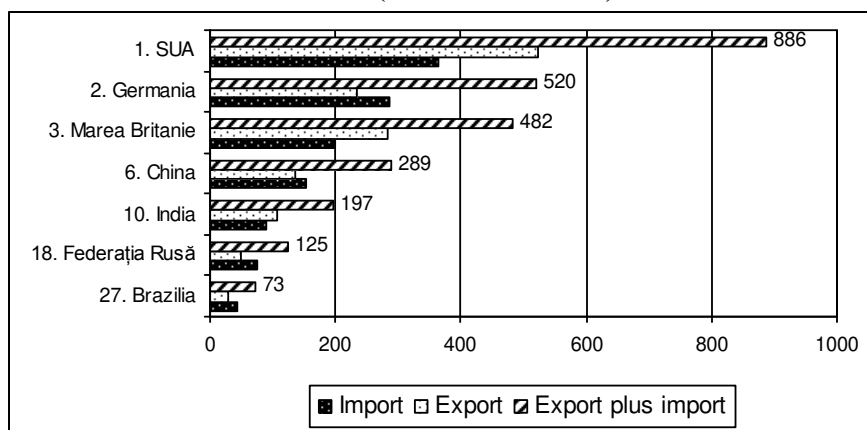
La nivelul comerțului internațional (export plus import), China ocupa în 2008 poziția a 6-a, India locul 10, Federația Rusă locul 18, iar Brazilia locul 27 (**graficul 22**).

Graficul 21: Pozițiile ocupate de țările BRIC în ierarhia principalilor exportatori de servicii pe plan mondial, în 2008 (în miliarde dolari)

Sursa: WTO (2009).

Graficul 22: Pozițiile ocupate de țările BRIC în comerțul internațional cu servicii, în 2008 (în miliarde dolari)

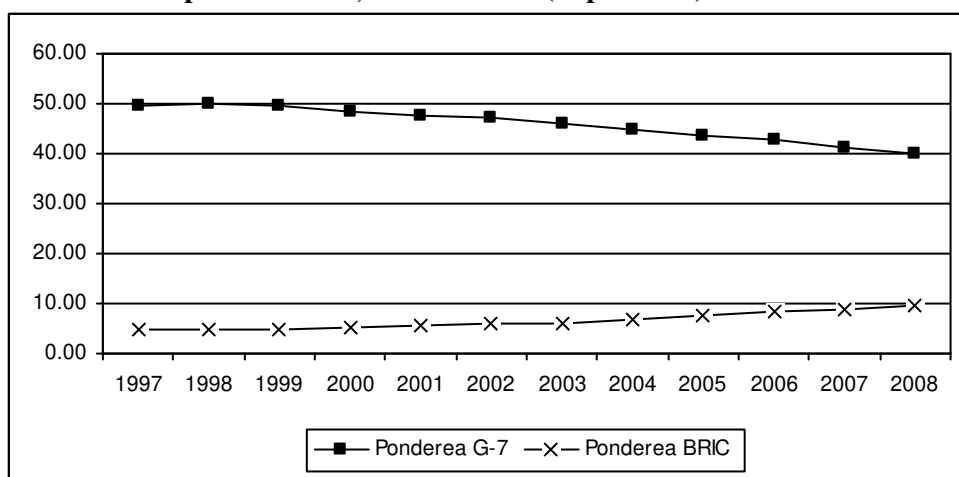

Sursa: WTO (2009).

Trebuie notat că Brazilia, China, India și Federația Rusă au o pondere însemnată în comerțul cu servicii al regiunii din care fac parte (32,3% din comerțul Americii de Centrale și de Sud, 17,1% din comerțul Asiei, 11,6% din comerțul Asiei și, respectiv 63,5% din comerțul CSI).

Comparativ cu țările G-7, grupul BRIC înregistrează un trend de creștere a ponderii în comerțul internațional cu servicii, însă mai lent decât în cazul comerțului cu bunuri. Astfel, de la o pondere de 4,9% din comerțul mondial, grupul BRIC a ajuns la 9,5%, în timp ce ponderea G-7 a scăzut de la aproape 50% la circa 40%. Totuși, 30,6 puncte procentuale despart ponderile celor două grupuri în comerțul mondial cu servicii.

Graficul 23: Ponderea grupului BRIC în comerțul mondial cu bunuri, comparativ cu ponderea G-7, în 1997-2008 (în procente)

Sursa: Calcule ale autoarei, bazate pe WTO (2008 și 2009).

3. ISD în industria prelucrătoare, relocalizarea activităților de servicii și implicațiile asupra comerțului

Începând din 1996, experți ai organizațiilor internaționale și cercetători independenți au demonstrat prin studii econometrice și analize empirice impactul pozitiv al fluxurilor de ISD de intrare (sau receptate) și al relocalizării activităților de servicii asupra schimburilor comerciale ale țărilor gazdă.¹⁰

În cele ce urmează, vom evidenția cum China, India, Brazilia și Federația Rusă, în această ordine, se numără printre destinațiile favorite de investitori, ceea ce se reflectă pozitiv asupra evoluției comerțului lor.

UNCTAD: Sondaj de opinie privind perspectivele investițiilor pe plan mondial în perioada 2009-2011¹¹

Rezultatele sondajului de opinie realizat recent de experții Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) furnizează informații referitoare la perspectivele strategiilor investiționale ale celor mai mari societăți transnaționale (STN)¹² din lume, sub impactul crizei economico-financiare actuale. Acesta este ultimul sondaj din seria realizată de UNCTAD începând cu anul 1995, ca parte a activităților de pregătire a rapoartelor privind evoluția investițiilor străine directe (ISD) pe plan mondial (*World Investment Reports*).¹³

Eșantionul a fost constituit prin identificarea celor mai mari 5.000 de STN din lume (din sectorul non-financiar), ținând cont de activele totale ale acestora. Dintre cele 5.000 de STN, au fost selectate 2.272 de companii, utilizându-se eșantionarea probabilistică, stratificată proporțional, cu o probabilitate de selecție ridicată pentru firmele mari.

În rândul managerilor celor 2.272 de companii a fost distribuit un **chestionar** cu întrebări referitoare la efectele crizei economico-financiare mondiale asupra strategiilor investiționale în 2009-2011. În perioada februarie-mai 2009, au fost primite răspunsuri de la

¹⁰ Spre exemplu: WTO, *Trade and FDI*, 1996, Geneva, Tadesse, B., Ryan, M. (2002), *The FDI-Trade Relationship: Are Developing Countries Different?* etc.

¹¹ UNCTAD (2009), *World Investment Prospects Survey 2009-2011*, New York and Geneva.

¹² Sinonim cu *societăți multinaționale*, sau *companii multinaționale*.

¹³ *World Investment Report 2009* va fi publicat în septembrie 2009.

241 de STN (rată a răspunsurilor de aproximativ 11%). Pentru a înțelege mai bine strategiile investiționale ale marilor STN, au fost realizate și 20 de interviuri directe. În plus, au fost intervievați experți (consilieri, specialiști din mediul academic, membri ai agențiilor de promovare a investițiilor).

Metodologia aplicată în această analiză este cea utilizată în 2007 și 2008, ceea ce face ca rezultatele obținute în prezent să fie comparabile cu cele din cei doi ani precedenți.

Principalele rezultate ale sondajului de opinie

Ca și alte activități economice, ISD au suferit schimbări însemnate de la sfârșitul anului 2008. Intensitatea actualei crize economico-financiare, fără egal în ultimii 60 de ani, generează temeri legate de înclinația și capacitatea STN de a continua să investească și să se extindă în străinătate. Printre cauzele evidente ale scăderii fluxurilor de ISD se numără: diminuarea profiturilor STN, reducerea accesului acestora la resursele financiare, scăderea oportunităților de piață, riscul unei posibile adânciri a crizei actuale. Țările-gazdă (receptoare de ISD) sunt, la rândul lor, îngrijorate de perspectiva scăderii fluxurilor de ISD, deoarece depind de investițiile internaționale pentru finanțarea creșterii interne și crearea de locuri de muncă.

Pe termen scurt, ținând cont de impactul negativ al crizei economico-financiare actuale, managerii STN estimează o scădere a fluxurilor de ISD în 2009, după scăderea acestora și în 2008 (cu 15% comparativ cu 2007, de la 1.941 miliarde dolari la aproximativ 1.660 miliarde dolari). Circa 90% dintre respondenți sunt pesimiști sau foarte pesimiști în ceea ce privește perspectivele ISD în 2009.

Aproximativ 85% dintre respondenți afirmă că planurile lor de investiții au fost afectate de actuala criză (**tabelul 1**), iar 37% declară că planurile lor au fost grav afectate.

Tabelul 1: Impactul crizei economico-financiare globale asupra planurilor de investiții (în % din numărul respondenților)

Impactul diferiților factori asupra planurilor de investiții (comparativ cu 2008)	Negativ	Neutru	Pozitiv
Recesiunea economică globală	85	13	2
Criza financiară	79	18	3
Fluctuațiile cursului de schimb	48	38	14
Intervenția statului în sectorul financiar	14	70	16

Sursa: UNCTAD (2009).

În opinia managerilor chestionați, **principalele trei amenințări** sunt considerate a fi: adâncirea recesiunii economice globale, accentuarea instabilității financiare și sporirea protecționismului, implicând schimbări la nivelul regimurilor ISD. Printre alte amenințări majore mai sunt menționate: volatilitatea prețurilor la petrol și materii prime și instabilitatea cursurilor de schimb.

Răspunsurile indică drept **modalități preferate de dezvoltare a afacerilor pe plan internațional**: realizarea de parteneriate și încheierea de contracte de licență, managerii fiind mai precauți în ceea ce privește achizițiile și fuziunile transfrontaliere și investițiile *greenfield*, „de la firul ierbii”.

Astfel, 58% dintre respondenți afirmă că intenționează să reducă ISD în străinătate în 2009, comparativ cu anul precedent, iar peste 30% anticipează o scădere puternică a fluxurilor investiționale.

Pe termen mediu, managerii STN anticipează redresarea treptată a planurilor de investiții, mai moderat în 2010 și accelerat în 2011 (**tabelul 2**).

Tabelul 2: Perspectivile ISD (în % din numărul respondenților)

Perspectivile ISD (comparativ cu 2008)	Creștere	Stagnare	Scădere
2009	22	20	58
2010	33	26	41
2011	50	31	19

Sursa: UNCTAD (2009).

Circa 45% dintre respondenți se declară „optimiști” și chiar „foarte optimiști” cu privire la mediul de afaceri global în 2011, comparativ cu 10% în 2010 și 0% în 2009.

Actuala criză nu va afecta procesul general de internaționalizare a activităților STN. În 2011, circa 48% dintre respondenți intenționează să își îndrepte mai mult de jumătate din investiții spre exterior, comparativ cu 41% dintre cei chestionați la nivelul anului 2008. Acest trend de accentuare a internaționalizării acoperă toate sectoarele de activitate, inclusiv cele care în prezent sunt mai puțin internaționalizate, precum cercetarea-dezvoltarea. Astfel, după minimumul din 2009, se prognozează o creștere treptată a fluxurilor de ISD în 2010-2011.

În țările de origine a ISD, evoluția planurilor de investiții pentru perioada 2009-2011 este similară. Totuși, STN din economiile emergente sunt ușor mai optimiste decât cele din țările dezvoltate (în special europene). STN europene, care și-au redus deja ISD în 2008, sunt mai puțin optimiste decât media. Cele nord-americane sunt dornice să își sporească ISD, după scăderile înregistrate 2008 și cele estimate pentru 2009. În schimb, STN japoneze, după o creștere puternică în 2008, nu doresc să își majoreze ISD până în 2011.

În funcție de domeniu, managerii STN din industriile sensibile la ciclurile de afaceri, care au fost puternic afectate de criză (spre exemplu, industria auto, metalurgică și cea chimică), sunt cei mai pesimiști. Însă, chiar și în industriile mai puțin afectate (precum cea farmaceutică, cea alimentară, sau cea a serviciilor), planurile de investiții au fost prejudiciate.

La nivel de țări gazdă, țările dezvoltate din Europa și America de Nord pot fi grav afectate de modificarea planurilor de investiții ale STN și sporirea preferințelor acestora pentru economiile emergente.

Principalii factori luați în calcul la alegerea amplasamentului pentru ISD sunt: mărimea pieței locale, ritmul de creștere a pieței, prezența pe piață a furnizorilor și a partenerilor, accesul la piețele internaționale / regionale și stabilitatea și accesibilitatea mediului de afaceri (**tabelul 3**). Printre *alți factori* pot fi menționați: disponibilitatea forței de muncă înalt calificate și a talentelor, forța de muncă ieftină, calitatea infrastructurii, „urmărirea” concurenților, eficiența guvernului, accesul la resursele naturale, accesul pe piața de capital, stimulentele.

Tabelul 3: Principalii factori care influențează alegerea amplasamentului pentru ISD (în % din numărul respondenților)

Principalii factori care influențează alegerea amplasamentului pentru ISD	% din numărul respondenților
Mărimea pieței locale	17
Ritmul de creștere a pieței	16
Prezența furnizorilor și a partenerilor	10
Accesul la piețele internaționale / regionale	10
Stabilitatea și accesibilitatea mediului de afaceri	8

Sursa: UNCTAD (2009).

În următorii trei ani, **preferințele STN pentru țările în dezvoltare se pot amplifica**, cu precădere în beneficiul Asiei de Est, Sud și Sud-Est. Principalele puncte tari ale acestor regiuni sunt considerate a fi: ritmul de creștere a piețelor, mărimea acestora și forța de muncă ieftină. În ierarhia amplasamentelor „favorite” (top 15), cinci țări sunt din Asia în dezvoltare

(locul 1 este ocupat de China, iar locul 3 de India) (**tabelele 4 și 5**). Mai trebuie subliniat că toate țările BRIC se află în clasamentul destinațiilor favorite pentru ISD (**tabelul 4**).

**Tabelul 4: Principalele cinci destinații pentru ISD
(în % din numărul respondenților)**

Principalele cinci destinații pentru ISD	% din numărul respondenților
China	56
SUA	47
India	34
Brazilia	25
Federația Rusă	21

Sursa: UNCTAD (2009).

Totuși, țările dezvoltate reprezintă încă amplasamente prioritare pentru investitori, datorită mărimii pieței lor și mediului de afaceri (**tabelul 5**).

Tabelul 5: Principalele 15 destinații pentru ISD, în funcție de factorii de bază care influențează alegerea amplasamentului (în % din numărul respondenților)

Țara	Mărimea pieței locale	Ritmul de creștere a pieței	Prezența furnizorilor și a partenerilor	Accesul la piețele internaționale / regionale	Stabilitatea și accesibilitatea mediului de afaceri
1. China	19	21	10	9	4
2. SUA	17	9	11	8	13
3. India	19	24	11	9	3
4. Brazilia	20	19	10	10	8
5. Federația Rusă	31	31	11	9	1
6. Marea Britanie	17	9	9	10	14
7. Germania	21	7	12	11	11
8. Australia	14	9	9	8	12
9. Indonezia	16	20	10	10	3
10. Canada	19	12	10	6	14
11. Vietnam	14	22	10	6	8
12. Mexic	19	16	9	16	7
13. Polonia	24	26	8	11	3
14. Franța	18	11	13	9	11
15. Tailanda	8	20	10	12	8
Media mondială	17	16	10	10	9

Sursa: UNCTAD (2009).

Concluzionând, sondajul de opinie realizat de UNCTAD indică, pe termen mediu, că managerii STN anticipează redresarea treptată a planurilor de investiții, moderat în 2010 și accelerat în 2011. Totuși, aceștia sunt mai precauți în ceea ce privește achizițiile și fuziunile transfrontaliere și investițiile *greenfield*, „de la firul ierbii”. În următorii trei ani, preferințele pentru țările în dezvoltare se pot amplifica, cu precădere în beneficiul Asiei de Est, Sud și Sud-Est.

Relocalizarea activităților de servicii și implicațiile asupra comerțului

Pornind de la aserțiunea că relocalizarea serviciilor are o influență majoră asupra fluxurilor comerciale de servicii ale țărilor receptoare, considerăm util ca, în final, să aducem în prim-plan gradul de atractivitate a Indiei, Chinei, Braziliei și Rusiei ca destinații pentru relocalizări. Și, deoarece serviciile asociate cu tehnologia informațiilor și cele de externalizare a proceselor de afaceri¹⁴ fac, în general, obiectul relocalizărilor, vom încerca să conturăm ce cote de piață dețin companiile din țările BRIC pe fiecare din cele două segmente.

Furnizorii globali de servicii, precum: Accenture, ACS, Cognizant, Capgemini, CSC, Genpact, HP/EDS, IBM, Infosys, LogicaCMG, Tata Consultancy Services (TCS), Satyam și Wipro continuă să își sporească prezența internațională. Diferența dintre aceste companii este aceea că furnizorii ca IBM și Accenture se îndreaptă tot mai mult către orașe indiene din plutonul al doilea și al treilea, unde costurile sunt mai reduse, în timp ce furnizorii indieni, ca Infosys, TCS și Wipro aleg cu preponderență orașele din America de Sud și Europa de Est, după cum arată un studiu recent elaborat în comun de *Global Services* și *Tholons*.

În prezent, alegerea orașului potrivit a devenit mai importantă decât însăși alegerea țării de destinație. Pachetul de atribute ale unui oraș (în termeni de: mărime și calitate a forței de muncă, mediu de afaceri, costuri, infrastructură, profilul riscului și calitatea vieții) este mai important decât cel al țării receptoare pe ansamblu.

Suntem, așadar, martorii unui nou trend înregistrat pe scena globală a relocalizărilor: evaluarea unui amplasament în funcție de caracteristicile proprii ale orașului de destinație, nu ale țării ca întreg. Furnizorii de servicii caută să obțină maximul de beneficii dintr-un anumit amplasament, ceea ce reflectă atât maturizarea modelului relocalizărilor internaționale, cât și optimizarea modului de furnizare a serviciilor. Un furnizor poate să aleagă mai multe orașe din diferite țări, fiecare oraș dispunând de condițiile optime pentru furnizarea anumitor linii de servicii. Spre exemplu, dezvoltarea software-ului se face într-un centru, relațiile cu clienții într-un al doilea, iar serviciile de inginerie într-un al treilea. Modelul „one-stop-country” a fost înlocuit cu un model mai eficient, al unei matrice de orașe din diferite țări, în fiecare oraș furnizându-se o anumită linie (sau un număr limitat de linii) de servicii.

Autoritățile locale se concurează între ele pentru a asigura condiții cât mai atractive pentru furnizorii potențiali de servicii relocalizate, în timp ce autoritățile naționale oferă orientarea politică generală și monitorizează activitățile din plan local.

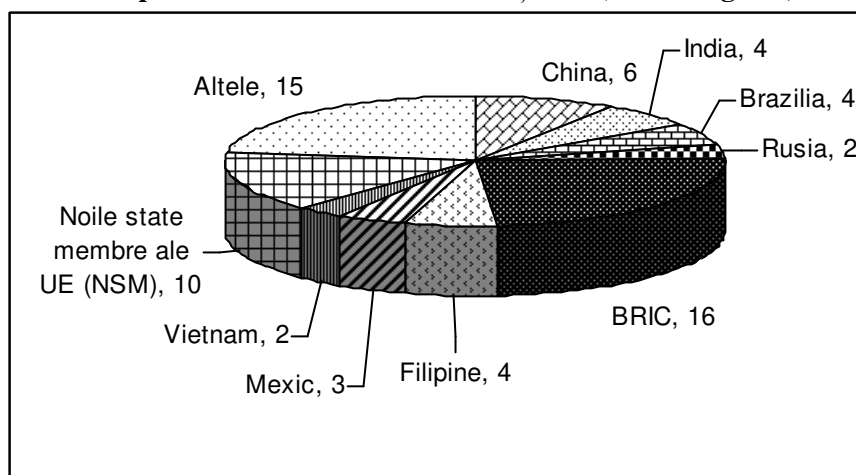
Țările BRIC nu se remarcă prin condiții avantajoase de derulare a afacerilor, ele situându-se, spre exemplu, cu mult în urma noilor state membre ale UE (NSM) în termeni de ușurință a desfășurării afacerilor. China ocupă în topul realizat de Banca Mondială în 2008 locul 83, Rusia poziția 120, India locul 122, iar Brazilia locul 125.

Cu toate acestea, principalele orașe alese pentru relocalizarea activităților de servicii sunt, potrivit studiului elaborat de *Global Services* și *Tholons* (2008): *Bangalore, Chennai, Delhi NCR, Dublin, Hyderabad, Makati City* (Filipine), *Mumbai și Pune*. Așadar, șase orașe indiene domină un top (alcătuit din opt destinații considerate deja *mature*) al celor mai atractive amplasamente pentru relocalizarea activităților de servicii.

Studiul menționat oferă și un top al *noilor* 50 de amplasamente atractive pentru relocalizări (destinații noi sau emergente). În acest top figurează iarăși patru orașe din India (Kolkata, Chandigarh, Coimbatore, Jaipur – pozițiile 6, 12, 17 și 31), însă apar șase orașe din China (Shanghai, Beijing, Shenzhen, Dalian, Guangzhou, Chengdu – pozițiile 2, 3, 10, 16, 23 și 37), patru din Brazilia (São Paulo, Curitiba, Rio de Janeiro, Brasília – locurile 8, 13, 26 și 43) și două din Rusia (St. Petersburg și Moscova – pozițiile 32 și 39). Așadar, 32% din noile amplasamente atractive pentru relocalizări sunt în țările BRIC (**graficul 24**).

¹⁴ Sau servicii de BPO – Business Process Outsourcing.

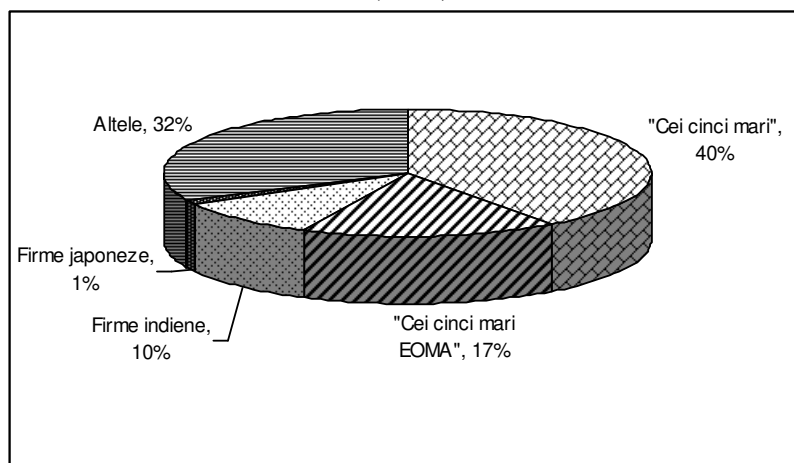
Graficul 24: Țările unde se află cele mai multe orașe aflate în topul celor mai atractive destinații noi (sau emergente)

Sursa: *Global Services și Tholons* (2008).

Serviciile asociate cu tehnologia informațiilor și cele de externalizare a proceselor de afaceri fac, în general, obiectul relocalizărilor. În ceea ce privește cotele de piață deținute de firmele furnizoare de servicii (pe fiecare din cele două categorii), se remarcă cele indiene (**graficele 25 și 26**), în special la categoria de servicii de externalizare a proceselor de afaceri.

Graficul 25: Cotele de piață ale firmelor furnizoare pe piața serviciilor asociate cu tehnologia informațiilor¹⁵, în 2008, în funcție de valoarea totală a contractelor (în %)

Sursa: TPI (2009).

Serviciile asociate cu tehnologia informațiilor au drept principal obiectiv reducerea costurilor sistemelor IT, în timp ce serviciile de externalizare a proceselor de afaceri merg mai departe și contribuie la îmbunătățirea performanței, a eficienței și productivității unei afaceri.

¹⁵ „Cei cinci mari”: Accenture, ACS, CSC, HP/EDS și IBM

„Cei cinci mari din Europa, Orientul Mijlociu și Africa”: Atos Origin, BT, Capgemini, Siemens Business Services și T-Systems

Furnizorii de servicii din India: Cognizant, Genpact, HCL, Infosys, Satyam, TCS, Wipro, WNS etc.

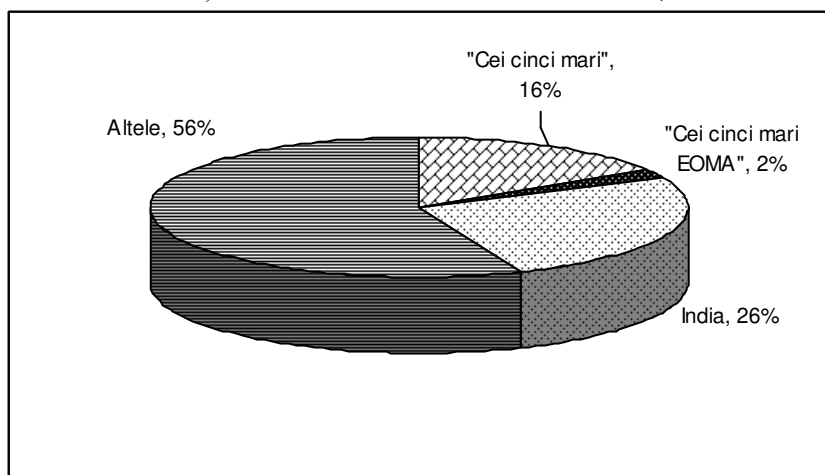
Furnizorii de servicii din Japonia: Fujitsu, Hitachi, NEC etc.

(sunt luate în calcul numai contractele cu valori mai mari de 50 mil. dolari).

Așadar, firmele indiene sunt mai mult specializate în furnizarea de servicii sofisticate, care dau valoare adăugată unei afaceri.

În plus, trebuie menționat că furnizorii indieni de servicii dețin o cotă de piață de 9% în Europa-Orientul Mijlociu-Africa, 10% în America și 51% în Asia-Pacific!

Graficul 26: Cotele de piață ale firmelor furnizoare pe piața serviciilor de externalizare a proceselor de afaceri,¹⁶ în 2008, în funcție de valoarea totală a contractelor (în %)

Sursa: TPI (2009).

Datele prezentate anterior subliniază corelația existentă între amplitudinea fenomenului de relocalizare într-o țară-gazdă și fluxurile comerciale cu servicii ale acesteia. Exemplul cel mai evident este cel al Indiei, o economie emergentă cu un rol major în comerțul internațional cu servicii și, totodată, o destinație atractivă pentru relocalizări.

Concluzii

La nivelul comerțului cu bunuri, economiile BRIC pot fi clasificate în două subgrupuri complementare: la un pol, China și India, cu exporturi dominate de produse prelucrate, iar la celălalt pol, Brazilia și Rusia, cu exporturi dominate de produse de bază. Fluctuațiile puternice ale prețurilor produselor de bază, în special boomul fără precedent înregistrat în perioada 2003-2008, se reflectă și asupra volumului valoric al schimburilor comerciale, ceea ce explică în mare parte evoluția exporturilor Braziliei și în special ale Rusiei, dar și evoluția importurilor Chinei, mare consumatoare de resurse naturale.

Din punct de vedere al înclinației spre export, grupul BRIC poate fi din nou împărțit în două subgrupuri: pe de o parte, economii cu o înclinație slabă spre export (Brazilia și India), iar pe de altă parte, economii cu o puternică înclinație spre export (China și Rusia).

Aceste trăsături, alături de alți factori, reflectă evoluția balanțelor comerțului cu bunuri ale țărilor analizate în perioada 1997-2008: India înregistrează deficite comerciale, în timp ce China și Rusia și, într-o măsură mai mică și Brazilia, înregistrează mari excedente comerciale.

Între țările BRIC, China a înregistrat cel mai mare „salt” al ponderii sale în comerțul mondial cu bunuri: de la circa 3% în 1997, la aproximativ 8% în 2008. Pondere grupului BRIC în comerțul global cu bunuri a crescut de la 6% în 1997 la circa 13% în 2008, ceea ce a redus diferența între ponderea BRIC și ponderea G-7 în comerțul mondial de la 41 puncte procentuale în 1997, la 24 puncte procentuale în 2008.

¹⁶ Idem nota de subsol anterioară (numai că sunt luate în calcul contractele cu valori mai mari de 25 mil. dolari).

În domeniul serviciilor, China este principalul exportator și importator la nivelul grupului BRIC. Totuși, înregistrează mari deficite comerciale, iar serviciile continuă să dețină o pondere redusă în comerțul său total. Aceste trăsături sunt valabile și pentru Rusia și Brazilia. În schimb, în cazul Indiei, serviciile dețin o pondere de circa 37% din exporturile sale totale și 24% din importuri, aceste ponderi fiind chiar mai mari decât cele înregistrate la nivelul SUA.

Ponderea țărilor BRIC în comerțul global cu servicii a crescut de la 5% în 1997, la circa 10% în 2008, reducând, astfel, diferența față de ponderea G-7 în comerțul mondial cu servicii de la 45 puncte procentuale în 1997 la 31 puncte procentuale în 2008.

Punând față în față rezultatele înregistrate de țările BRIC în comerțul cu bunuri și servicii, este evident că Brazilia, China și Rusia sunt mai competitive la nivelul comerțului cu bunuri, în timp ce India este cea mai competitivă țară în ceea ce privește comerțul cu servicii. Structura fluxurilor de ISD receptate de aceste țări (axată pe producția de bunuri – prelucrate, resurse naturale sau a amândurora – în cazul Chinei, Braziliei și Rusiei și pe relocalizarea activităților de servicii în cazul Indiei) a jucat un rol major în această evoluție.

În ceea ce privește criza economico-financiară actuală, impactul său asupra comerțului țărilor BRIC nu este nici covârșitor, nici pe termen lung. Organizații internaționale, precum Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică prognozează pentru 2010 ieșirea din recesiune a economiilor dezvoltate, care sunt principalii parteneri comerciali ai țărilor BRIC. Prin urmare, după scăderea schimburilor comerciale înregistrată de Brazilia, Rusia, India și China din trimestrul IV 2008 și accentuarea acesteia în 2009, vom asista la o redresare a comerțului țărilor BRIC. Totuși, pachetele de măsuri anti-criză adoptate de țările BRIC indică o schimbare de strategie și orientare politică, spre exemplu China punând pentru prima dată accentul pe piața internă și stimularea consumului intern.

Concluzionând, valoarea adăugată de această analiză empirică studiilor existente este abordarea comparativă a comerțului cu bunuri și a comerțului cu servicii în cazul Braziliei, Rusiei, Indiei și Chinei, la nivel agregat. Totodată, este evidențiat rolul în creștere al țărilor BRIC în comerțul mondial cu bunuri și servicii în perioada 1997-2008, în comparație cu G-7, pornind de la o analiză cantitativă.

Bibliografie selectivă:

Eurostat (2008), *EU Bilateral Trade and Trade with the World*. Disponibil la:

<http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm>.

Goldman Sachs Global Economics Department (2007), *BRICs and Beyond*.

The International Bank for Reconstruction and Development / the World Bank (2009), *Global Economic Prospects 2009 – Commodities at the Crossroads*, Washington D.C.

O'Neill, Jim (2001), *Building Better Global Economic BRICs*, Goldman Sachs, *Global Economics Paper no. 66*.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009), *OECD Economic Outlook*, volume 1/2009, No. 85, June 2009, Paris.

TPI/Gradient (2009), TPI's Summary of Global Sourcing News, January 2009.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2009), *World Investment Prospects Survey 2009-2011*, New York and Geneva.

United Nations (2009), *World Economic Situation and Prospects 2009 – Global Outlook 2009*, New York.

Vashistha, A., Khan, I. (2008), 50 Emerging Global Outsourcing Cities, A Global Services-Tholons Study.

Wilson, Dominic, Purushothaman, Roopa (2003), *Dreaming with BRICs: The Path to 2050*, Goldman Sachs, *Global Economics Paper no. 99*.

World Trade Organization (WTO) (2009), *World Trade Report 2009 – Trade Policy Commitments and Contingency Measures*, Geneva.

World Trade Organization (WTO) (2008), *International Trade Statistics 2008*, Geneva.